

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol
Dyddiad y cyfarfod:	21 Tachwedd 2018
Aelod / Swyddog Arweiniol:	Cyng Julian Thompson Hill / Lisa Lovegrove
Awdur yr Adroddiad:	Lisa Lovegrove, Prif Archwilydd Mewnol
Teitl:	Asesiad Allanol o'r Adain Archwilio Mewnol

1. **Am beth mae'r adroddiad yn sôn?**

Daeth Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) i rym ar 1 Ebrill 2013 (diwygiedig o 1 Ebrill 2017), gan gyflwyno gofyniad am asesiad allanol o'r holl wasanaethau archwilio mewnol. Rhaid i'r asesiad hwn gael ei gynnal o leiaf unwaith bob pum mlynedd gan arolygwr cymwys, annibynnol, o'r tu allan i'r sefydliad.

Atodir yr asesiad gan y Rheolwr Archwilio o Gyngor Sir Gwynedd a'r adroddiad fel Atodiad 1.

2. **Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?**

Darparu gwybodaeth i'r Pwyllgor er mwyn ei alluogi i gyfrannu at asesiad ansawdd allanol archwilio mewnol sydd yn digwydd o leiaf unwaith bob pum mlynedd er mwyn bodloni ei Gylch Gorchwyl a derbyn sicrwydd fod yr adain archwilio mewnol yn cydymffurfio â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus.

3. **Beth yw'r Argymhellion?**

Fod y Pwyllgor yn nodi canfyddiadau'r Asesiad Allanol ac yn cytuno i fonitro gweithrediad camau i fynd i'r afael â'r argymhellion mewn adroddiadau yn y dyfodol.

4. **Manylion yr Adroddiad**

Cyflwynodd y PSIAS ofyniad am asesiad allanol o wasanaethau archwilio mewnol y mae'n rhaid i adolygydd cymwys ac annibynnol o'r tu allan i'r sefydliad ei gynnal o leiaf unwaith bob pum mlynedd. Daeth hyn i rym ar 1 Ebrill 2013.

Diben yr asesiad allanol yw helpu i wella'r ddarpariaeth y mae'r gwasanaeth archwilio yn ei chynnig i'r Cyngor. Dylai'r asesiad fod yn broses gefnogol sydd yn adnabod cyfleoedd i ddatblygu a fydd yn y pen draw yn helpu i gynyddu gwerth y swyddogaeth archwilio i'r Cyngor.

Mae'r ddau ddull o fynd ati i gynnal asesiadau allanol a amlinellir yn y safonau yn cynnwys naill ai asesiad allanol llawn neu hunanasesiad mewnol sy'n cael ei ddilysu wedyn gan adolygydd allanol. Dylai adolygwyr allanol:

- Feddu ar gymhwyster proffesiynol cydnabyddedig
- Fod â phrofiad addas o archwilio mewnol – o leiaf pum mlynedd ar lefel rheolwr o fewn y sector cyhoeddus / llywodraeth leol
- Fod â phrofiad manwl o arferion arwain o fewn archwilio mewnol
- Fod â gwybodaeth gyfredol a manwl o'r Diffiniad, y Cod Moeseg a'r Safonau Rhyngwladol

Cytunodd Grŵp Prif Archwilwyr Cymru y dylai awdurdodau sy'n aelodau ymgymryd â'r broses asesu allanol fel adolygiad gan gymheiriaid, lle y byddai un Awdurdod yn ymgymryd â'r gwaith o asesu Awdurdod gwahanol o fewn y grŵp. Trefnwyd yr asesiad allanol trwy Grŵp Prif Archwilwyr Cymru, a ddewisodd Gyngor Sir Gwynedd fel yr awdurdod i ymgymryd â'r archwiliad gan nad oedd ganddynt unrhyw wrthdaro buddiannau hysbys, a hynny'n sicrhau eu bod yn ddigon annibynnol. Ymgwymerwyd â'r gwaith maes ym Mawrth 2018 gan y Prif Archwilydd o Gyngor Gwynedd.

Mae'r Prif Archwilydd Mewnol wedi cytuno i ganfyddiadau'r asesiad yn ogystal â chynllun gweithredu, a dangosir yr adroddiad yn llawn yn Atodiad 1.

5. **Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?**
Nid oes angen gwneud penderfyniad ynglŷn â'r adroddiad hwn. Nid oes cyfraniad uniongyrchol i'r Blaenoriaethau Corfforaethol.
6. **Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?**
Amherthnasol – nid oes penderfyniad na chostau yn gysylltiedig â'r adroddiad hwn.
7. **Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?**
Amherthnasol - nid oes angen penderfyniad na chynnig ar gyfer newid mewn perthynas â'r adroddiad hwn.
8. **Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda'r Pwyllgorau Craffu ac eraill?**
Dim angen.
9. **Datganiad y Prif Swyddog Cyllid**
Nid oes unrhyw oblygiadau ariannol ynghlwm wrth yr adroddiad hwn.
10. **Pa risgiau sydd yna ac oes yna unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?**
Mae gwaith yr adain archwilio mewnol yn rhoi sicrwydd i'r cyngor mewn perthynas â digonolrwydd ac effeithiolrwydd y rheolaethau sydd ar waith i reoli a lliniaru risgiau.
11. **Pŵer i wneud y Penderfyniad**
Amherthnasol - nid oes angen gwneud penderfyniad gyda'r adroddiad hwn.